

Kálmány Lajos ismeretlen levele

A MIÓTA a népdal és a népköltészet szorgos gyűjtői a már-már feledésbe ment ősi magyar kincset újból napvilágra hozták és beárasztották a műdaltól és idegen fércszerzeményektől megcsömörlött magyarság köztudatába, a nemzet mind nagyobb érdeklődéssel fordul a népi lélek és a népi szellem alkotásai felé. A népdal és népköltészet ma már ott tart, hogy a fővárosban és a nagyobb vidéki városokban is elnyerte az őt megillető helyet, lépésről-lépésre kiszorítja maga elől a műdalt és annak sekélyes szellemét. A falu kultúrája is gyarapodott ennek a nagyértékű gyűjtőmunkának eredményeiből. A magyar falvak visszakapták azt a kincset, amelynek talán még a nyoma megvan, de nemzedékről-nemzedékre fogyott, a legújabb nemzedéknek pedig alig jutott valami belőle. A nemzetiségi, felemás falvak pedig új kincsekkel gyarapodtak, mert ott a magyarság már régen elveszítette az ősi melódiát és a hosszú együttélés következtében dala és költészete idegen elemekkel rakódott meg.

Most látjuk csak, hogy milyen temérdek érték született a nép ajkán évszázadok során és milyen nagy nyeresége kultúránknak, hogy ez az érték nem tűnt el nyomtalanul azokkal a régi, névtelen magyarokkal, akik itt lent az Alföldön éltek és daloltak.

A XIX. század népdal- és népmesegyűjtőie az érdem, hogy ezeket a kincseket fölkutatták, összegyűjtötték és megőrizték az utóknak. Ők éppen olyan szerények és „névtelenek” voltak, mint azok, akiknek ajkán a dal megszületett. Munkásságukért életükben nem sok elismerést kaptak; még azoktól sem, akik hittel és meggyőződéssel a betű munkásaivá szegődtek.

Kálmány Lajos szegedi népdal- és népmesegyűjtő élete volt ezek közül a legtragikusabb.

Pár hónappal ezelőtt a szabadkai Városi Könyvtár régi, porlepte könyvei között kutatgatva bukkantam rá „Szeged Népe” című gyűjteményes munkájára, amely 1881. és 1882. évben jelent meg Aradon Réthy Lipót és Fia nyomdájában. A könyveket kiadta és lapjait sárgára festette az idő. Lapozgatás közben egy levél hullt ki az első kötetből. A szerző szép, tiszta kézírásával irt sorok. A levél így szól:

Tekintetes szerkesztőség!

Van szerencsém „Szeged Népe“ I. kötetét becses lapjában való ismertetésre esetleg bírálatra tisztelettel megküldeni. — Kérem Szeged tanácsát és közönségét kiemelni, mit már csak azért is megérdemel, mert kezdő; eddig egy város sem tett a népköltés megmentésére csak lépést sem.

Örömmel venném, ha becses lapjának azt a számát melyben szó lesz a gyűjteményemről, megküldené. —

Maradtam kiváló tisztelettel

Csanád-Apátfalva 1881 5/31

Kálmány Lajos

Föllapoztam az első kötetet — a többit is megküldte —, mindjárt a második oldalon találtam a szerző meleg ajánlását:

„Szeged város jótevőinek
szívünk jobbfeleinek
hálával és tisztelettel ajánlva“

Tovább akartam lapozni az elfelejtett, poros öreg könyvekben, de megakadtam. Kálmány kötetei az Ur 1942-ik esztendejében a szabadkai Városi Könyvtárban fölragadtanul heverték. Könyvtáros még nem látta és olvasó még nem érintette annak a népköltés-gyűjtőnek könyvét, aki egész életét, papi pályájának nagyobbik részét arra használta föl, hogy a nép szellemi kincseit a mi számunkra összekapargálja, összeillesztgesse és megőrizze.

De a szabadkai lapszerkesztő sem vágta föl a könyvet, akinek Kálmány 1881 május 31-én a fennti meleghangú és tiszta alázatossággal teli levelét írta.

Kortársai nem vettek tudomást róla: még a nekik ajándékozott könyvet sem olvasták el. Kálmány Lajos, Szeged fia legalább most, ősi népköltészetünk újjászületése idején megérdemelné, hogy zászlóhajtással forduljunk feléje és legalább műveinek újrakiadásával jóvátegyük a mult bűneit.

LÉVAY ENDRE